Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

1465

Quart Széch

Lodouici Heliani Vercellenſis Chriſtianiſſimi Francoꝝ Regis Senatoris, ac oratoris de bello ſuſcipiendo aduerſus Venetianos & Turcas oratio, Maximiliano Auguſto, in cōuentu Præſulū, Principum, Electoꝝ, & Ciuitatū Romani Imperij dicta in Auguſta Vindelica. IIII. Idus Aprilis. Anno a partu virginis. M.D.X.

Ex Bibl. Com. F. Széchenyi.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Iacobus Bannicius a Cæſareis Secretis
Stephano Ponchierio Reueren-
diſſimo Epiſcopo Pariſiẽſi
Salutem.

Lodouicus Helianus, qui a Chriſtianiſſimo Francoꝝ
Rege veſtro hic apud inuictiſſimum Cæſarem noſtrum
oratorem agit, habuit orationem de Cæſare, proceribus
Germaniſq; omnibus aduerſus Venetianos, ac Turcas
concitandis, deq; factioſis quibuſdam concilium, ac ſan
ctiſſimam principum confœderationẽ interrumpere co-
nantibus comprimendis. non memini audire, neq; lege-
re orationem noſtra tempeſtate priſcoꝝ oratoꝝ facundię
ꝓpius accedentem. nã has nationes, maxime autem Cæ
ſarem ipſum ad id iam bellum incumbentem nõ delecta
uit modo, atq; cõmouit, ſed etiã affecit, & aduerſus illas
gentes armorum ardore vehementer inflãmauit, ac om-
nium concurſantium conatus perfregit. Cæſar voluit vt
impreſſoribus ederetur. ego ſicuti dicta eſt, quæ certe ex
temporanea eſt pro ea, quæ mihi tecum eſt gratia, atq; fa
miliaritate eam ad te mitto, quem ſcio hoc dicendi gene-
re delectari, & pollere, & plurimum poſſe. Bene vale. Ex
Auguſta Vindelica Cal. Maijs. M. D. X.

b Ene ac religioſe feciſſent Venetiani Maximi-
liane Auguſte, ſi poſt multas ciuitates, ac regio
nes, quas, aut Chriſtianis ademerunt, aut ipſi
Turcis per pactiones tradiderunt, aut occupare permiſe
runt, ſanctiſſimam expeditionem quattuor Chriſtianoꝝ
principum in excidium Turcę gentis paratam excurrere
paſſi fuiſſent. Hoc enim pacto & abolitionem veterum
peccatorũ a deo promereri, & ſolidam gratiam a principi
bus, Chriſtianiſq; omnibus inire, & indelebiles victorias
ex hoſte referre potuiſſent. nunc autem quom Chriſtia-
nos exercitus in Turcas, ad terram ſanctã Iheruſalem ꝓ-
gredientes armis impedire maluerint digni viſi ſunt, qui
a deo, & ab hominibus, qui ferro, & flãma, qui terra, ma-
riq; diſpergantur. Ego autem qui ad agendas gratias ob
res fœliciter geſtas, ad celebrandas veſtras victorias, ve-
ſtroſq; triumphos me præparabam, qui multos defende
re, lędere neminem conſueui, in has anguſtias deductus
ſum, vt, aut ab officio legationis mihi ſit recedendũ, aut
de improbitatibus, de dolis, de malemeritis Venetoꝝ ne
ceſſario, nõ ſine magno dolore mihi ſit dicendum. quod
ſi aliquoꝝ aures offendunt debetis id neceſſitati tempo-
ris, ac malignitati illorum nõ meę cõſuetudini tribuere.
quãq; videor in ꝓpoſito defenſiõis ꝓpemodũ perſeuera
re, nã quom Venetos accuſo defendo infinitos mortales
Italiam totã, multaſq; alias Prouincias, a quoꝝ faucibus
in libertatẽ reuocandę ſunt. defendo Chriſtianos orienta
les, quos ad manus Turcarũ peruenire, ac in morẽ victi-
marũ mactare ꝑmittunt. defendo eccleſiam Romanã, ad
quam ſubuertẽdã vt ipſi ſua deſideria cõſequant̃ vocare
Turcas, & quaſi manus porrigere vident̃. Quare quom
dico contra Venetos nolite me putare contra Venetos,
ſed cõtra Turcas dicere, neq; de bello Venetis inferen-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

do,ſe de bello a Chriſtianis ꝓpulſando, neqꝫ de excidio
Venetoꝝ,ſed de ſalute Chriſtianoꝝ ꝟba facere.Sed q̃m
maieſtate veſtri Cæſarei cõſpectus & tãta Põtificũ,Prin-
cipum,Ducũ, Procerũ,ciuitatum frequentia ampliſſimi
ordinis,celebritate loci,magnitudine cauſæ,ingenij ſi qd
in me eſt imbecillitas maxime debilitat̃ clemẽtiſſime Cæ
ſar in veſtro vultu,in veſtris oculis,in veſtra humanitate,
atqꝫ benignitate totus acquieſco, recreor,refocillor.mul-
titudine igit̃,ac varietate rerũ obrutus multa cõſulto p̃ter
mittã, multa etiã ſunt q̃ quãqꝫ omnibus nota ſunt, a me
tamẽ in dicẽdo p̃tereunda nõ ſunt,quæ omnia dum bre-
uiter expono, queſo benigniſſimas aures diligẽter accõ-

Narratio.

modate. Senatus igit̃ Venetianus,quom decreuiſſet om
ni ſcelere retinere,qd' ꝑ ſummũ nefas acq̃ſierat,& quom
certo ſciret veſtrã Cæſa. maieſt. fœdus,ac ſocietatẽ con-
iunxiſſe cũ Chriſtianiſſimo noſtro Frãcoꝝ Rege,vt bellũ
aduerſus Chriſtiani nominis hoſtes Turcas gereret̃,in q̃
quidẽ ſocietate ſanctiſſimus dñs noſter Iulius pont.max.
& Aragonũ Rex catholicus includi etiã voluerunt cõſciẽ
tia delictoꝝ,ac furijs agitatus exercitũ q̃ꝫ maximũ potuit
cõparauit.& Chriſtianiſſimo noſtro Francoꝝ Regi cũ ſo
cioꝝ exercitibus ſe coniungere ꝓperanti in ripa fluminis
Abduæ totũ oppoſuerũt.Ibi fuſi ac profligati Venetiani
Patauiũ vrbẽ magno p̃ſidio munierũt,quã vrbẽ ve.Cæſ.
maieſt.hieme inſtante nõ expugnauit,at illi ferociores fa
cti multa ex his q̃ amiſerãt recuperauer̃t, lõge plura quã
vnq̃ꝫ habuerũt, niſi ꝓuideat̃,cõſecuturi.Italiã atqꝫ omne
occidẽtale imperiũ,ſi iſtã tempeſtatẽ euaſerint,paulatim
occupaturi. Quæ oĩa Chriſtianiſſimus rex noſter lõge
ꝓſpiciens ſimul,& auertere cupiẽs,ſi ve.Cæſa.maieſt.de
liberat illos bello ꝓſequi, & tantos motus cõpeſcere, ne
hanc patriã veſtrã,has fertiliſſimas & bellicoſiſſimas re-
giones quas a maioribus veſtris liberas accepiſtis poſte-
ris vr̃is in ſeruitute relinquatis, & ꝓ imperij & Romanę
eccleſię ſalute & maieſtate tuenda atqꝫ augenda pollicet̃
omne auxiliũ atqꝫ opem,quã amicus amico & frater fra-
tri p̃ſtare tenet̃,ſcd'm Cameracẽſem cõfęderationẽ, inter
veſtras maieſtates factã. & quid pollicet̃: imo iã magnę
eius equeſtres atqꝫ pedeſtres copię, cũ maximo tormẽto
rũ apparatu hoſtilia męnia circũtonãt & manus cũ hoſte
conſerũt. quod vt veſtra quoqꝫ Cæſ.maieſt.& vos o reue
rendiſſimi ac illuſtriſſimi ꝓceres & ciuitates Imperij Ro-
mani iſdem viribus atqꝫ eadẽ celeritate vti velitis,tria p̃ci
pue ſunt quæ veſtros animos maxime mouere,atqꝫ inflã
mare debẽt.primũ ſpes Venetoꝝ,deinde tyrãnis,poſtea

Diuiſio

eoꝝ de religiõe & Chriſtianis omnibus male merita, de
quibus ſi mihi a vobis tribui concediqꝫ ſentiam,breuiter
dicturi ſumus.Nõ enim eſt difficile in illis tam nefarijs,
tamqꝫ fraudulentis vulpeculis, in tam audacibus tamqꝫ
ſuperbis leonibus demõſtrare magnã ſpem fuiſſe Italiæ
primum,deinde Chriſtiani orbis ſubiugandi. nã ea om-
nia,quæ ad id neceſſaria ſunt abunde illis ſuppetunt po-
tentia,doli,ac cupiditas dominandi,& vt paucis abſoluã

De ſpe Venetorũ Pars prima.

nam eos qui ſuperiori eſtate quattuor potẽtiſſimos prin-
cipes Chriſtianoꝝ in patentibus campis expectare ſunt
auſi,& collatis ſignis aperto Marte dimicare,ꝑfecto potẽ
tiſſimos homĩes exiſtimare, & iudicare debemus. quare
ſinatis eos aliquantulũ creſcere.At ſunt victi, ſunt dimi-
nuti, ſunt quidem, ideoqꝫ ad extinguendum faciliores,
q̃ꝫ ſi eſſent integri.ſed niſi veſtrę peregrinant̃ aures,intelli
gere debetis qd iam recuperauerint, vt ſe iam refęcerint
quod ſi eos paululum reſpirare ꝑmiſeritis, vt hãc vnã ca
lamitatẽ euadãt, vereor, ne Crabrones (vt aiunt) irritaue
ritis.poterat Hanibal,ſi victoria vti voluiſſet in Capitolio

Potẽtia Venetorum.

Crabrones irritare.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

epulari poterant Galli Senones ſi paulum adniti voluiſ-
ſent Capitoliũ cum Romano nomine ſimul extinguere.
Vtriq; irritãdo ac dimittẽdo Romanos ſuos, ac oĩm rerũ
dominos effęcerũt. q̃d niſi huius venenoſiſſimę ac reſur-
gentis viperę, dum adhuc titubat, ceruices perfregeritis,
prædico vobis, ꝙ ſi nõ tam cito, at ꝓfecto quãdoq;, ſi nõ
vos certe veſtros ſucceſſores ſuo veneno ĩficiet, ac ſpiris
Doli Venetorũ. circũligabit. Eſt p̄terea illis cõſiliũ domi, & ars ſenatoria
deligunt ex calidiſſimis, & verſutiſſimis ſenatoribus ora
tores, quos cũ rętibus, hamis, & viſco peregre mittũt nõ
ad piſces, aut aues irretiendas, aut ineſcandas, ſed ad fal
S. Anto. lendos, atq; decipiẽdos principũ animos. Sanctus Anto-
nius, aut (vt alij volunt) Paulus primus eremita in ſpiri-
tu raptus vidit laqueos, quos mali demones miſeris mor
NB talibus tetenderãt, & admiratus ſubtilitatẽ, & artificioſiſ
ſimã diſpoſitionem, & numerũ laqueoꝝ, ſi numerari po-
tuiſſent exclamauit, Ah clementiſſime deus? quis vnq;
hos euitare poterit? tot & tales ſunt laquei Venetoꝝ, q̃s
miſeris principibus p̄parauerunt. Auctoritatẽ, pecuniam
vrbes, ac ꝓuincias multas Veneti perdiderũt, ſuperbiã,
dolos, vaframẽta nõ amiſerũt. Ipſi hoĩes crudeliſſimi om
nibus cupiditatibus ſeruientes ꝓponent vobis ante ocu
los cõmutationẽ fortunę, ĩſtabilitatẽ rerũ humanarũ & ra
tionibus philoſophicis, & Scipionis, Alexandri, Cæſaris
ac alioꝝ exemplis conabunt̃ vobis clementiã ꝑſuadere
animũ vincere, iracundiam in victoria maxime cohibere
tũc deũ ac miſericordiã eius obteſtari, addẽt p̄ces, addẽt
Pecunia pecuniã, vos memineritis, ſicut Vlyxes fecit iſtos Syre-
num cantus, iſtas meretricũ cytharas ſurdis ac obturatis
auribus præterire, & vti exemplo dei contra Antiochum
de quo legitur. orabat ſceleſtus deum, a quo nõ eſſet mi-
ſericordiã cõſecuturus, quia ſunt illa dulcia Circes pocu
la, illa eſca oĩm maloꝝ, qua infœlices principes deliniti

in maximos errores primũ, deinde in maximos luctus p̄ Cupiditas dominãdi Venetorũ
cipitant̃. Age vero p̄ deſyderio, & cupiditate dominãdi, ſi
iuſticię, aut honori ſuo. Si vlli hoĩm, aut deo ipſi vnq; pe-
percerũt. Teſtis eſt Iacobus rex Cypri, quẽ accepta prius Iacobus rex Cypri,
in vxorẽ filia ſancti Marci, ah amara filia, & infauſtũ ma-
trimoniũ, vna cũ filiolo clam veneno ſuſtulerũt, vt Cypri
regno, vt inſula nouẽ quondã regnoꝝ capace potirent̃,
Teſtes ſunt Franciſcus Comes Carmignola, & Bartholo Franciſcus comes Carmignola.
meus Bergomates cognomẽto Coleo, eoꝝ copiarũ Du-
ces duo tũc in re militari p̄ſtantiſſimi, quoꝝ alteri ꝓpter
facetũ aut cauillosum dictũ, in media curia reoꝝ more ſe
curi caput amputauere. Bartholomeũ autẽ ꝓpter ingen- Bartholomeus Coleo.
tes opes bellica v̄tute quęſitas, etiã veneno clã necandũ
curauerũt. Teſtis eſt Patriarcha Aquileienſis quẽ Hiſtria
& dimidia ꝑte Venetię priuauerũt. Teſtes ſunt iterũ. xij.
canonici Aquileienſes quos parũ fuit multis opulentis
caſtellis & oppidis q̃ poſſidebãt cũ vita ſimul ſpoliauiſſe,
niſi in memoria tãti ſacrilegij duodecim porcos pingues Rex Vngarorũ
abraſo collo die Iouis ante quadrageſimã ſingulis annis
in harena populo ſpectante, gladiatoribus conficiendos Imperator Conſtantinopolis.
obijciant. Teſtis eſt ſereniſſimus rex Vngaroꝝ, cuius ꝓ-
pe trecẽtas iſulas, decẽ ciuitates epiſcopales, duas ꝓuin-
cias Dalmatiã ac Liburniam, tot portus quingẽta circiter Italię proceres.
mlia paſſuum, maritimi littoris occupauerunt. Teſtis eſt
Imperator Conſtantinopolitanus & eius proceres & fini Imperatores romani Germanorum.
timi Itali Cartarienſes, Scalenſes, Mantuani, Ferrariẽſes
& Mediolanenſes Duces quorũ alios magnis vrbibus,
inſulis ac prouincijs, alios dimidia parte, alios omnibus Duces Auſtrię.
bonis, alios etiã vita mulctauerunt. Teſtes ſunt anteceſſo
res veſtri Imperatores Romani, quos Patauio, Vincẽtia, Maximilianus Aug.
Verona deiecerunt. & Duces Auſtriæ & ve. Cæſ. maieſt.
quam Taruiſio, Feltro, Concordia, Vtino, Tergeſte,

Coricia & omni poſſeſſione Italiæ penitus expulerunt &
conantem ad Imperatoriã coronam Romam proficiſci,
iam.xxiiij.annos armis retinuerũt. Teſtis eſt deniq; ſum
mus põtifex & s. Petrus ipſe, qui ne ſe quoq; cęteris vici
nis pulchriorẽ putaret, Foumliuiũ, Forũcorneliũ, Fauẽtiã
Ariminũ, Rauennã abſtulerũt. Et vt regno Siciliæ potirẽ
tur, quinq; vrbes ĩ Appulis ac Salẽtinis, in laboribus re-
gum Neapolitanorũ intercęperũt, inter quas Hydruntẽ,
& Brunduſiũ portu celeberrimo. Et qua arte Piſam vſur
pauerũt, vt ꝑ eã alterũ Italiæ latus, inferi maris affligerẽt.
Florentiã paulatim attererẽt. Genuam ad primos motus
cum vna ex factionibus ingrederent, Siciliã, Corſicã, Sar
diniam, Baleares, Narbonenſem ꝓuinciã, omnia littora
Hiſpanię, ad Herculeum fretum vſq;, claſſibus percurre
rent, fatigarẽt, infeſtarẽt, affligerẽt. Proh deus ĩmortalis,
quę Carybdis, qui Oceanus, tam vorax vnq̃; fuit, qui tot
& tanta tam paruo tp̄e demergere ac deglutire potuerit.
Vix bene ſunt centũ anni quibus e ſuis paludibus, in cõ
tinentem egreſſi ſunt, & longę plura ſuis pręſtigijs ac ſy-
cophantijs circumſcripſerũt, quã Romani ducẽtis annis
armis debellauerũt, capta autẽ Italia, putatis illos quietu
ros: num creditis illos animo atq; ſuperba mente iã diu
agitaſſe queadmodum alpes tranſcẽderent: vt Danubiũ
Rhenum, Sequanã, Rhodanũ, Thagum, Hyberũ ponti
bus iungerẽt, & has in ꝓuincias redactas exercitibus fir
marent, neſcit paterfamilias diues intra moleſtię ſe termi
nos cõtinere. gens igit in domicilio ſuperbię nata, quæ
omnifariam rerum copia ſuperabundat, & multitudine
tyrannorũ tota ſcatet, hoĩes e colluuione & fece gentium
in Veneticis paludibus cõgregati, piſcatu primũ viuẽtes
deinde ex piſcatoribus inſtitores, atq; nauiculatores, ex
his mercatores, ex mercatoribꝰ ꝑ latrocinia, ꝑ cędes & ve

Sũmus Põtifex s. Petrus

Siciliæ regnũ.

Piſa.

Epilogi

nena ꝑ nefandiſſima ſcelera pulcherrimarũ rerũ domini
facti ſe cõtinebunt: certe nullo modo, ſed ſi eos ita exa-
cerbatos dimiſeritis, ſi paululũ ſe collegerint, ac ſuas vi-
res reaſſumpſerint ꝓgredient, excurrẽt, longius efferent
Satis multa verba feciſſe videor de ſpe Venetorũ. nũc de
eorũ Tyrannide quædã ſunt dicẽda. Mare, qđ omnibus
gentibus cõmune eſſe debet, aut ſi in alicuius bonis eſt
veſt. Cæſ. maieſtatis eſſe debet, ſuũ eſſe dicũt. Et ſiue ma-
riti Thetydis ſint, ſiue vxores Neptuni, ſingulis annis il
lud deſpõſauere annulo iniecto. Arrogantiã inauditã ele
menta deſponſare. Legimus Tyrios & Carthaginenſes,
Rhodios & Athenienſes, Romanos & noſtra tempeſta-
te Genuenſes, tum Xerxem illũ in rebus maritimis ex-
ercitatiſſimos, peritiſſimos, ac potẽtiſſimos fuiſſe, nemo
tamẽ tam leuis Græcus, aut tam temerarius barbarus in
tientus eſt, qui mare deſpõſaret. & recte quidẽ, nã ex hoc
matrimonio, nati ſunt Venetis liberi ab auidiſſimis, &
crudeliſſimis parẽtibus nõ degenerãtes, ĩſaciabiles bale
nę, ĩmanes Leſtrygones, ĩfandi Cyclopes & Polyphemi
qui ita mare obſident, atq; infeſtant, vt nulla monſtra ma
ris, nulli ſcopuli, aut tempeſtates, nulli prędones, aut Pi-
rhate vehemẽtius. bene ſciũt hoc Rhaguſari, qui in limi-
tibus Turcarum ariſtocratiam tenent munitiſſimã, quos
vexando, & claſſibus opprimẽdo ad tantã inopiam atq;
deſperationẽ adduxerũt, vt ad Turcas confugere & illis
tributũ pẽdere coegerint. duo littora Adriatici maris Ita
licum & Illyricũ ita inter ſe cõnexa, vt alterũ abſq; altero
vix viuere poſſit, vſq; adeo diſiunxerunt ſuis peſtilentiſſi
mis edictis & piratis, vt in Syrtibus, in freto Siculo aut
in maxima tempeſtate quicũq; deprehendi maluerint, q̃
Adriaticũ nauigare. Itali in libertate & ad mare nati, ma-
re ſpectare potius, q̃ vti, frui, nauigareq; poſſint. quot na

De tyrãnide Venetorũ Pars ſecunda

Mare. mariti thetidis Sponſi Neptuni deſpõſant mare Tyrij Carthagineſes Rhodij Athenienſes. Romani Genuenſes.

Rhaguſari.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

ues illi prędones expugnauerunt, diripuerunt, publica-
uerũt? quot diuites mercatores decoquere, ac cędere bo-
nis coegerunt? quot nobiles familias, & opulẽtas ciuita-
tes euerterunt? Quid in Alexandria, in Syria, Aſia, Grę-
cia, Aphrica, deniqꝫ in omnibus maribus infidelium fa-
ciant, quom neminem præter ſe nauigare vellent, quan-
tas turbas, quãtas moleſtias Chriſtianis negociatoribus
inferant longũ eſſet enarrare. Quid in terra, longe peius
craſſant. Hi ſubditos ad ædificãdas moles, vt iumẽta ma
teriam ferre cogunt, onera militiæ ſuſtinere, littorales tau
rinis neruis ad remos ſubigunt, ingentes, & cottidianas
exactiones, & tributa exigunt. prætores & gubernatores
nõ Patauij aut Pariſij, ſed Tuente aut ad Tanaim a pue-
ris nutriti periti ſunt nõ legũ, nõ philoſophie, aut noſtrę
religionis, ſed pecuniarũ extorquendarũ, ſed moꝝ ima-
niũ barbarorũ ac rituũ, Magmetidarũ. miſerrimũ eſſet ha
bere vnũ aut duos tales dominos, quãto eſt miſerius ha
bere mille aut prope ĩnumerabiles. hi ius dicũt, hi vrbes
ac ꝓuincias regunt, vel potius expilant, exhauriuntqꝫ. &
tamen neminẽ honore, neminẽ ſacerdotio, neminẽ nobi
litate eoꝝ dignãtur. putarẽt magiſtratus & ꝑfecturas etiã
minimas pollui ſi quiſpiã pręter tyrannos quos nobiles
& magnificos appellare oportet cõtingeret, nõ ingenijs
non fortunę, non virtuti ad dignitates locus ac via patet.
Romãi Saluete, o Romani diuũ genus in veſtra ciuitate ꝟtuti lo
cus nunqꝫ defuit, vos integras ciuitates Romana ciuitate
donauiſtis, vos ad Senatũ, ad Conſulatũ, ad Regnum ad
Imperiũ e Tuſculis, e Volſcis, e Sabinis, ex Gallia, Pan-
nonia, Aphrica, Hiſpania, ex Arabia vſqꝫ ex toto orbe
terrarũ viros idoneos conquiſiuiſtis, Veneti faſtidiunt ꝓ
bos, & Hermolaũ barbarũ & ſimiles ſuos, ne dum alie-
nos, quãobrẽ, quia ſtuduerunt pecuniæ, nõ militiæ, mer

caturę, nõ literaturę, Magmedo nõ Chriſto. ita ſunt inſti-
tuti, vt iã apud eos ſit nephas cõfiteri ac pœnitẽtiã agere
de criminibus quæ ꝓ rep. contra diuinã maieſtatẽ cõmi-
ſerunt. Romani homines ſapientiſſimi tres ciuitates ita Romãi
potentes, ꝙ pondus Imperij ſuſtinere potuiſſent, propter
tria maxima vicia deletas eſſe voluerunt. Carthaginẽ ꝓ- Cartha-
pter ꝑfidiam. Capuam ꝓpter ſuperbiã, Corynthũ ꝓpter go.
auaritiam, quæ crimina qualia in Venetianis ſint diligen Capua
ter attendite, vt hæc, & multa alia, quæ vix in ſingulis re- Coryn-
periantur huic vni ciuitati propria vicia ſint & peculia- thum
ria, fartores, ſartoreſqꝫ ſcelerũ, inuẽtoreſqꝫ, ac artifices no
uarũ machinarũ, quoꝝ cellę ac meatus corꝑis nihil aliud
ſunt, qꝫ ſpiramẽta ꝑditionum. nemo cũ eis cõmercat, quẽ
ad extremũ ad lachrymas nõ cogãt, nullũ bellũ a multis Perfidia
ſæculis inter Chriſtianos geſtũ eſt, cuius ipſi auctores nõ Veneto-
extiterint. nemo Venetias diuertit ſit acutus, ſit circũſpe- rum.
ctus, ſit ſapiens, qui nõ decipiat, aut aliqua fucata merce
aut aliqua falſa gẽma circũuenitur, aut a publicanis Syn
graphã nõ accepit, aut exploratoꝝ numero eſt, deniqꝫ eſt
ſemꝑ aliqua mala crux, q̃ deprę henſos miſeros torqueat
ac excruciet. & quæ poteſt oratio eoꝝ ſuperbiæ par inue Suꝑbia
niri? hi ſunt hoĩes, q aiũt apud ſe natã nobilitatẽ eſſe, q ſo Veneto
li diuites, ac modeſti, ſoli ſapiẽtes ſibi videntur eſſe. nos rum.
autem, qui nõ vt dracones recto pectore, & elata ceruice
purpurati nõ incedimus, qui multa milia in arca non cu-
ſtodimus, ſermonem in digitis non conſtituimus, argen
tea furcula non comedimus, barbari ſumus, intemperan
tes, ebrij, dementes, ac veſani, principes autem omnes
vno vocabulo tyranni, hominum mẽdicabula, nos ode-
re, nos cõtemnunt, ſumus illis materia ad ridendũ vber
rima. nos Galli multũ, ſed certe vos Alemani non longe
minus. nã quæ nuptiæ, q̃ Comedia, aut fabula Venetijs

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

vnqꝫ acta fuit, in qua primatũ partiũ Alemanus homo nõ
fuerit introductus. veſtri mores, ſermo, victus, habitus,
inceſſus per mimos, ac hyſtriones repręſentatus ridere,

Auaritia Venetorum.

& gaudere Venetias facit, exultare, triumphare, geſtire.
tanta eſt eoꝝ ſuperbia, tantus Alemanoꝝ cõtemptus ac

Germania tributaria Venetis

irriſio. De auaritia eoꝝ ꝓfundiſſima melius eſt tacere q̃
parũ loqui. hoc tamẽ vnũ nõ ſilebo, ꝙ quom Germania
liberã ſe eſſe putet, ſicut & eſſe debet, quom armis adhuc
nõ potuerint aſtutiſſimi ſophiſtæ bene inuenerũt artem

Lo fõdice de Todeſchi

qua ſibi tributariã fœcerũt. locãt enim mercatoribus ve-
ſtris domũ (lofundico de Todeſchi) triginta ſupra centũ
ducatis in ſingulos dies, nõ dico ſingulis annis, ꝙ quidẽ
ſatis eſſet, dico ſingulis diebus. q̃ quidẽ ſumma ad qua-

De gula

De luxuria.

draginta, aut quinquaginta milia ducatoꝝ annua aſcen-
dit. hoc tributũ quotãnis Venetis pẽdetis. De gula ĩmen
ſa, de luxuria nõ attinet ad me dicere, quã qui ſcire velit
recenſeat greges. quid greges? imo exercitus lenonũ, me
retricũ, ac exoletoꝝ. nõ ſanguini, nõ religioni, nõ ætati,

De crudelitate

nõ ſexui honor vllus adhibet, Venus ꝓmiſcua, Venus
ĩdifferẽs, Venus ſine lege. Trãſeo crudelitatẽ, habẽt Ve
netiani ſua macella humana carne referta. habẽt ſuas la-
tomias, ſuos tauros, vt quõdã ĩmaniſſimi tyrãni habuiſſe

Crudelitas eoꝝ ĩ milites Germanos

memorant. in his excarnificãt ſubditos, quos aut ꝓpter
eximias, ac ſingulares aliquas virtutes, aut ꝓpter ingẽtes
opes tyrãnis formidoloſi, ac ſuſpecti ſunt. duo anni ſunt
quũ exercitũ veſtrũ Alpinis ſaltibus dolo ĩtercluſum nõ
militari more ſpoliauerũt, nõ ſubiugũ miſerũt, nõ capti-
uum Turcarum vendiderũt, aut redimẽdi poteſtatẽ fęce
runt, quid ergo? ferro trucidauerũt. rubent Alpes ſangui

In Patauinos.

ne, albicant iuga montiũ oſſibus veſtroꝝ ciuium. Paraui
nus ſenatus ꝙ vobis ſtuduiſſet ac primarius vnuſquiſqꝫ
furcis, ac infœlicibus lignis pẽpẽdit. Quæ quom ita ſint

audent tamẽ lugubri veſte, torto collo, flebilibus oculis,
ſummiſſa voce pacẽ poſcere, & ſupioribus diebus deprę
henſi ſunt cũ ſcalis, & exercitu magno ſub męnibus Ve
ronẽſibus, vt vrbẽ ſubnoctẽ inuaderẽt, & præſidia veſtra
iugularẽt, & audẽt dicere. vultis o principes Venetias al-

Venetorum voces ſupplices

terũ Italiæ oculum effodere, ac delere. nõ eſt tam clemen
tium principum illos ingenioſos artifices, illos honeſtos
mercatores, illas ædes admirandas velle ſubuertere, quę
quanqꝫ ex ruinis ac tropheis Romanoꝝ & Græcoꝝ, ac
multarũ vrbiũ vetuſtate conſtent, tamẽ qm̃ ſenſu carent,
nec quicqꝫ cõmiſerũt, non ſunt dignę tantoꝝ principum
ira. Quid igitur volunt? volunt ædificijs parcere, ſed de-
lere tyrannidem cũ tyrannis. volunt, ꝙ Venetiæ ſint mer
catrices nõ dominatrices. volunt mare liberũ, terras libe-
ras, dacia, gabellas, portoria deijcere, libertatẽ reducere,
nam ſicuti nõ decet principes mercari, ita etiã nõ conue-
nit mercatoribus imperare, ac regnare. nunc autẽ dicitis,
quid fęcimus? quid cõmeruimus? quid cõmeruiſtis? at
nõ ita dicebatis iam ſunt duo anni, quãdo Alpes trãſgreſ

Minę ac ludibria Venetorum. Ponti. Max. Regem Frãcoꝝ Auguſtum Maximilianum

ſi Dannubiũ ac Viennã infeſtis ſignis petebatis, Bono-
niam, & Vrbinũ, & Mediolanũ ſuperiore anno ante finẽ
mẽſis Maij in veſtra poteſtate futuras eſſe iactabatis, quã
do pontificẽ Maximũ paruũ Capellanũ & minimũ alta-
ris miniſtrũ facturos p̃dicabatis, & Chriſtianiſſimũ regẽ
Francoꝝ Venetias cathenatum trahere minabamini. et
Cæſarem Auguſtum veſtrã Cæſ. maieſt. deformiſſimis
picturis, atqꝫ inhoneſtiſſimis comedijs, ac ſpectaculis
ignominioſiſſime referebatis cum titulo, & cauſa. hic eſt

Epilogi per indignationem.

Maximilianus Auguſtus Imperator Romanoꝝ, viri nõ
eſtis o Germani, Cæſareo animo vr̃o ſolito amplius non
eſtis Cęſar, ſi poteſtis tolerare has rapaces Harpyias, has
venenoſiſſimas aſpides, tã varias, tamqꝫ verſipelles Lin-

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

ces, tam ſanguinarias Tygrides ſanctiſſime Imperatorię
maieſtatis veſtrę calũniatrices, nomini Germano infen-
ſiſſimas amplius dominari? Hæc de eoꝝ tyrannide ſint
dicta. ſupeſt, vt de his, quæ contra Chriſtianos, cõtra re-
ligionem, ac deum ipſum cõmiſerũt pauca ſubijciamus.
quod ſi hoc, tã in ſolito vobis, tãq; iuſitato genere dicẽdi
vr̃a humanitate diutius abutor ſperate vos adeo nõ mi-
nora pręmia conſecuturos, q̃ ſi ſacerdote recitante Euan
gelium ſacratiſſimũ audiretis. Vtinã Romane Imperator
& vos, qui adeſtis, vtinam Venetiani, aut veri Chriſtiani
aut veri Turcę fuiſſent. nam ſi veri Chriſtiani fuiſſent, &
Iheroſolymas, & Conſtantinopolim, & totum Orientem
vt quondã Chriſtiani poſſiderẽt, quom validis claſſibus
quibus plurimum pollent ad defenſionẽ, nõ ad euerſio-
nẽ Chriſtianorum vti voluiſſent. & ſi veri Turcę fuiſſent
nũq; paſſi fuiſſemus tã malas herbas omni Aconito peſti
lentiores in noſtris penetralibus, in noſtris viſceribus, ac
inteſtinis tam alte radices ponere, quin eos funditus ex-
tirpatos facto agmine vltra portas Caucaſeas reieciſſe-
mus. nũc autẽ quom mali Turcę, peiores Chriſtiani ſint,
modo quom ambobus bella gerant, modo cũ vtroq; ſo-
cietatem ſimulẽt, nũc harũ, nunc illarũ partiũ, nemini fidi
ſint religionẽ Chriſtianã ad paruas Europe anguſtias, &
pene deſtructã mancã ac debilẽ cõcluſerũt. ipſi ſunt tãq;
vnũ repagulũ, & propugnaculũ, vnũ antemurale, qđ niſi
perfractum ſit, nunq; hę duę diuerſarum legum & repu-
gnantium religionũ gentes Chriſtianę, atq; Turcę inter
ſe concurrere, ac manus conſerere poterũt, ſed hĩc Vene
ti, illinc Turcę ſingulis annis aliquid de finibus Chriſtia
norũ, ſicut fluuius de ripis abradent perſtringent, ampu-
tabũt, donec facto impetu vniuerſa cõfundent. ipſi ſunt
tertia ſecta, ſiue Marrani ſint, ſiue illi dubij, ac ancipites

Margin notes: De his q̃ fecerunt contra Chriſtianos, ꝑs tertia. — Venetiani mali Turcę peiores Chriſtiani. — Veneti qui.

angeli inter bonos & malos, qui neq; cœlũ, neq; inferos
tenẽt, ſed ſunt Lemures & mali genij q nocturnis ĩcurſio
nibus domos ꝑcurſitãt, & diurnis grãdinibus ac tẽpeſta
tibus mare nauigãtibus, & terras miſeris aratoribꝰ infe-
ſtas reddũt, & ingreſſi corpora humana torquẽt, q ĩ aere
ſuſpẽſi malo ꝓpoſito remãſerũt, nã quicqd habẽt alienis
calamitatibꝰ adepti ſunt, & credũt, & v̾a credũt, qđ Chri
ſtiani aduerſus Turcas ꝓgreſſuri ꝑ eoꝝ ꝓuincias iter fa-
cturi fuiſſẽt, & vnuſquiſq; ſuũ repetere mallet prius, quã
aliena deſtruere. ꝙ aũt vero dico, q̃ties cruciata. i. cõiura-
tio, ac deuotio Chriſtianoꝝ in Turcas tẽtata eſt, & toties
a Venetis interrupta, p̃cipue Pio pont. max. q quom oĩa
p̃parata eſſent, vbi ſenſit ſanctiſſimã expeditionẽ artibus
Veneticis diſſolutã, vir acris ingenij, ac religiõis amãtiſſi
mꝰ doloꝛe ĩterijt. Rhodus terra mariq; ꝑiculoſiſſima obſi
diõe a Turcis p̃mebaẽ, ad quã cimbã, aut ſcaphã ĩ auxiliũ
miſerunt? ꝙ niſi religioſoꝝ v̾tute, ac auxilio Genuenſiũ
defenſa fuiſſet, ſicut Cõſtãtinopolim ĩ Turcarũ ptãtẽ de-
uenire neceſſe fuiſſet. Venetiani primũ auro, poſtea Con
ſtãtinopolis potiũdi cupidiſſimi, mõ cõmeatꝰ, atq; arma
Turcis magna claſſe cõportabãt, modo exercitũ eoꝝ ex
Aſia in Traciã ꝑ Boſphoꝝ trãſfretabãt, nihil omittebãt,
qđ regiã vrbẽ affligere poſſet, vt ĩterdũ illa potirẽẽ. Cõſtã
tinopol̃ terra, mariq; duriſſime oppugnari cepta ẽ. Cõſtã.
impator ꝑ clãdeſtinos nũcios lachrymabiles dep̃catiões
p̃fecto Venetice claſſis mittebat, eũ obſecrãs ꝑ deũ, q ſe-
dẽ patriarchalẽ illic cõſtituerat, ꝑ v̾ginẽ deiparã, cuiꝰ nu-
mini ciuitas cõſecrata fuiſſet, & cõdita, vt Impatori Ro-
mano, & regie oriẽtali miſereret̃, ex tãta claſſe duas tm̃ na
ues ſubſidio mitteret. ad hęc p̃fectꝰ Veneticꝰ rñdit. nõ eẽ
moris Venetoꝝ aliena defẽdere. ꝓinde ſi ſe ac vrbẽ de-
derẽt cũ tota claſſe ĩtraturũ ac obſidionẽ ſolutuꝝ ſe cõmi

Margin notes: Lemures — Cruciata — Pius põ. maxi. — Rhodus — Cõſtãtinopolis — Cõſtãtini Impatoris verba ad p̃fec. Venete claſſis. — Rñſio.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

ſerari durã Chriſtianoꝝ ſortẽ, ſed ab ſenatu tale manda-
tum habere, ꝙ nõ ſine capitis periculo trãſgredi auderet.
Interim Conſtantinopolis capit̃, & crudeliſſime diripit̃,
ſi vnq̃ ciuitas direpta fuit, ita vt gemitus cadentũ & mu
lierũ eiulatus e Veneta claſſe exaudirent̃. At Venetiani
ſpe potiundę vrbis amiſſa, ſpolia vrbis & prędã a Turcis
coemerũt, & plenis nauibus Venetias remigrauerũt reli-
quias imperij Romani Venetias ſecũ deportantes. no-
lite mirari Venetiani ſi nemo vobis auxiliũ præbet, quia
vos auxilium præbere voluiſtis nemini, ne ciuitati quidẽ
ſacratiſſime virgini matri dedicate, neſcitis omniũ rerũ
viciſſitudinẽ eſſe, remãſiſtis cũ nullis amicis, & cũ pauca
pecunia. neceſſe eſt vos inter ferales anguſtias perire om
Conſtã- nibus inſpectãtibus, ſicuti Conſtantinopolim vobis in-
tinopol̃ ſpectãtibus interire paſſi fuiſtis. Quot p̃terea ꝓceres, ac
diripiat̃ ciuitates Traciæ, Macedoniæ, Gręciæ, Illyridis fidei Ve-
neticę, ac ſi dicerẽ ꝑfidie punicę ſe tradiderant, quos oẽs
aut p̃cipitauerunt, aut Turcis vẽdiderũt. clamabãt illi mi
ſeri, quom Turcis dederent̃. ah Venetiani Chriſtiani ſan
guinis mercatores. ah Chriſtiane religiõis deſertores, &
Iheroſo- ꝓditores. & quo ſermone? quibus verbis o Iheroſolyme
lime. o ſanctiſſima terra vos deflebo? nolo amplius mihi credi,
res eſt iã annalibus memorãda. credatis Blondo hyſtori-
Blõdus co ab omnib⁹ approbato. fama erat Saladinũ Aegyptio-
hiſtori- rum regẽ Iheroſolymas obſidere, nũq̃ nr̃a religio caruit
cus. defenſoribus, quiq̃ nũc, ita principes delicati ſunt, vt ſi
ad limites regni ſui q̃uis exigui vſq; peruenerint expedi
tionẽ ſe orientalẽ confęciſſe arbitrent̃ ad hãc famã multi
ꝓceres Venetias cũ copijs cõuenere animati ꝓ ſanctiſſi-
ma terra mori, petierũt in Syriã nauibus tranſportari, Ve
netiani accepta mercede aduerſos ventos ſimulantes eos
in Dalmatia expoſuerũt, & eoꝝ opa vſi ſunt ad Iadram,

ac alias ciuitates, q̃ rebellauerãt a Venetis recipiẽdas. in-
teri Iheroſolymę capiunt̃, nõ q̃dẽ Chriſtianoꝝ negligẽtia
vt pleriq; arbitrant̃, ſed dolo, ac ꝓditiõe Venetoꝝ. Quis
hic non vociferaret, excandeſceret, ingemiſceret. Piſani Piſani
q̃diu floruerũt, Genuẽſes omni tp̃e Chriſtianis in oriẽte Genuẽ
laborãtibus ſuis claſſib⁹ ſubuenerũt. at Venetiani ſemꝑ
infidi ac fraudulenti, ſemꝑ crudeles extiterũt. Hic multa
prętereo de Sophi Perſarũ rege, q̃ maximũ cũ Turcis bel Sophi
lum gerit, cuius oratores ad Chriſtianos principes veniẽ- rex
tes Venetiani retrocedere coegerũt. omitto longe plura
de Emanuele rege Luſitanoꝝ, ac Portugallẽſiũ, q̃, quom Emanu
a tergo Lybię in mare rubrũ claſſes multas iam miſerit & el rex Lu
Aegypti, Arabię, Perſidis, Caramanię, Indię, Taproba- ſitanoꝝ
nę fines populatus fuerit a Venetis magno odio habitus
eſt, ꝙ eos ĩ ſocietatẽ illius cõmertij recipe noluit, ob eãq;
cauſam fabros, materiã, arma Saldano Aegyptioꝝ tyran
no miſerũt, vt ædificata, atq; inſtructa claſſe Portugallen
ſes a tantis incęptis ſummoueret. trãſeo quę in Cypro, in
Creta, in Ponto, in Pelloponeſſo, ĩ omnibus Cycladibus
cõtra Chriſtianos patrauerũt, ne vr̃as patiẽtiſſimas aures
eoꝝ ſceleribus vlterius obtundã. vnũ tantũ dicã, & finis
erit, Hydrons ciuitas eſt Salentinoꝝ, in extremis oris Ita Hydrõs
lię. Hãc vrbẽ Turcę terra, mariq; obſidere adorti ſunt. Illa
Italię regio, quę certe magna ac fertiliſſima eſt ad Garga-
nos vſq; mõtes tota Turcarũ flãmis exurebat̃, & iam nõ
regno Siciliæ tantũ, ſed Romæ, ſanctuario dei, ſed Italiæ
ac toti Chriſtianitati timebamus. Quis tũ Chriſtianoꝝ
nõ ingemuit? quis opem nõ tulit? quom ab Vngaris, ab Nota ꝓ-
extremo Septẽtrione, atq; occidẽte vndiq; auxilia conue ditionẽ
niſſent, & nõ prĩcipes, ac ciuitates ſolũ, ſed familię fratrũ Venero
mendicantiũ quoq; ſubſidia p̃ſtarẽt. ſoli Venetiani, qui rum in
tũ claſſem paratiſſimã, ac inſtructiſſimã in anchoris Cor- Chriſtia
nos.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

cyre tenebãt, qui ſoli obſidione ſoluere potuiſſent, ſoli
ſpectatores, nõ auxiliatores eſſe maluerũt. ꝗd auxiliatores
ĩmo ꝓditores extiterũt, quom ſimultates gererẽt cũ Fer-
dinãdo rege Neapolitanoꝝ ꝓpter Alfonſum filiũ, ꝗ tũc
Hetruriã bello quatiebat, timẽtes ne maior fieret, quom
ipſi nõ poſſent ꝑ Turcas ſuas iniurias vlciſci maluerunt,
atq; ita Turcas in Italiã a ſuis ceruicibus reiecerũt. recor-
damini tꝑis illius, quom ab oĩbus fere Chriſtianis labo-
ratũ eſt, & morte Turci regis egre obtinuimus, vt deditio
nẽ hydrũtis facerẽt, ꝙt milia Chriſtianoꝝ tũc Turcis ma-
nibus trucidata ſunt: quãtũ Chriſtiani ſanguinis exhau-
ſtũ eſt, quot nobiliſſime matronę, quot ỽgines, ꝙt pueri,
in miſerã ſeruitutẽ rapti ſunt, quoꝝ alij adhuc Turcis ab-
negata fide ſeruiũt, alios ego vidi, qui quõ iure poſtlimi-
nij reuerſi me ius dicẽte, vix a parentibus recognoſcerent
totũ foꝝ lachrymis compleuere. nõ memini Chriſtianos
maiorẽ cladẽ ꝑtuliſſe o Venetiani, quã vobis auctoribus
ꝑpeſſi ſumꝰ. ſed ſi hoĩes obliti ſunt, nõ tñ deꝰ tãtę ꝓditio
nis vltor obliterauit. ſanguis illoꝝ clamat ſuꝑ vos, & ſuꝑ
filios vr̃os añ magni dei tribunal. vos, vos nõ Turcę illũ
cruorẽ effudiſtis. tẽpus erit ꝙ vos illoꝝ cędes, atq; vtinã
nõ cũ vr̃is Venetijs vr̃o ſanguine repẽdetis. nã ꝗd ego in
tãto facinore deplorẽ, ꝗs nõ oĩ odio, oĩ pęna, oĩ ſupplicio
Venetos dignos putaret, hic nõ me rudi aut ſimplici nar
ratore opus eſſet, ſed forti aliꝙ, atq; vehemẽti oratore, aut
acri p̃dicatore, ex his ꝗ pleni ſpũ ſctõ ad ppl'm cõcionari
ſolẽt. quãtas lachrymas, quantã inuidiã, quãtas indigna
tiones excitaret ſuꝑbia, potẽtia, corruptelę, furta, rapinę,
Conclu ſio ꝑenu meratio nem. oppreſſiones, ſacrilegia, ꝓditiões, ĩmanitates, impietates
Venetoꝝ, ꝗ ĩã ita indomabiles facti ſunt, vt cũ quatuor
Chriſtianoꝝ potẽtiſſimis pricipibus de ſũma rerũ decer-
tare audeãt, & ne victi quidẽ quieſcere pñt, ꝗ expilando,

ſubornãdo, corradẽdo magnũ ex vicinoꝝ vrbibꝰ impe-
riũ ſibi cõflauere, ꝗ oẽ aurũ, argẽtũ, gẽmas, vaſa, ſigna, ta
bulas, deniq; ꝗcꝗd pulchri, ꝗcꝗd p̃cioſi in toto terraꝝ or
be reperiri potuit, id totũ malis artibus Venetias cõpor-
tauerũt, & cõgeſſerũt, ꝗ mare ac terras ĩtercludẽtes, mer-
catores cũ mercibus intercipiẽtes, nauarchos cũ nauibus
demergẽtes, venenãdo, necãdo, excruciando, oĩa cruore,
oĩa lachrymis, & funeribus cõpleuere, oĩa gabellis, & da
cijs & portorijs tyrãnica ſeruitute fœdauere, ſacroſctõs
ſacerdotes torquẽdo, bona eccleſię, cõſecrata ꝓphanãdo
ſummũ Põtificẽ contẽnẽdo, ꝑ vulnera nr̃a, & ꝑ cõmoda
eoꝝ ꝓpria ſua religionẽ Chriſtianã ad has exiguas Euro
pę anguſtias ac latebras deductã pene ſubuerterũt, vt cũ
Turcarũ rege tacite cõſpiraſſe ac ꝑtiti eſſe videãt. vt. ſ. ille
Oriẽtali, ipſi Occidẽtali Imꝑio cõtẽti ſint. inimici nobili-
tatis, contẽptores principũ, direptores ac incẽdiarij vrbiũ
ſpoliatores ꝓuinciaꝝ, hoſtes ſacroꝝ depeculatores reip.
Chriſtianę, labes, & ꝑnicies hũani gñis ſiccine dormitis
o Germani. expectate parũper, nã dũ vos cõſultatiõibus
vacatis, illi nocturnis ſcalis Veronã aggrediunt̃. Vos ar-
mis inclyti eas ignominias cõtra morẽ maioꝝ vr̃oꝝ tole-
ratis, ꝙs vix ignaui, ac vmbratiles, vix mulierculę medius
fidiꝰ tolerare poſſẽt. oh ſi nũc viuerẽt illi Cimbri, ac Theu
tones, ꝗ cũ. C. Mario de imꝑio orbis dimicauerũt. & illi ꝗ
cũ. C. Iulio Cęſ. Traiano, Antonio Fuluio, Seuero, Cõſtã trophea ac victo ria Ger- manoꝝ
tio, & cũ alijs pl'ibꝯ ĩꝑatoribꝯ tot bella geſſerũt, & ꝗ Quĩti
liũ Varꝝ Rom. cõſulẽ cũ tot legiõibꝯ trucidauerũt. Et illi ꝗ
Britãniã, Angliã, ꝑtẽ Hiſpanię vãdaliciã, ꝑtẽ Italię Lõgo Anglia
bardiã a ſe deuictis gẽtibꝯ dꝛ ſuis noibꝯ nũcupauere, Vbi Vanda- licia
nũc ſũt illi vſipites & tenchateri, illi Sueui, illi Saxões, &
Marcomãni Guadi, Catti. Sicãbri, Heruli, Vãdali, Goti, Longo- bardia.
ꝙꝝ milites boni duces erãt, & duces ĩpi magni heroes &

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

illi ꝗ cũ Henricis,Ottonibus,Conradis,Federicis,Impa-
toribus ſuis ſctiſſimã Iheroſolymoꝝ terrã ſuoꝝ corpoꝝ
oppoſitiõe toties defẽſarũt,quoꝝ trophea memorabilia
adhuc pẽdere cernunt. Vos igit ꝗ eſtis eoꝝ idubitati filij
Concluſio ꝑ cõmiſeratiõne & cohortationem. indubitati ſucceſſores ꝟtutis,honoris,& glię velitis etiã
eſſe veri imitatores ĩ exercẽdis illis hereditarijs ꝟtutibus
quas ſcio ĩ vobis eſſe ꝙ maximas,& ꝙ plurimas.nolite ꝑ
deũ imortalẽ,nolite pati tot iniurias primũ vobis,deinde
cęteris Chriſtianis,poſtea deo redemptori nr̃o a Venetis
atq; a Turcis illatas amplius inultas ac ĩpunitas eſſe,ꝗ ĩ ex
pugnatiõe oriẽtis,vt cętera nefandiſſima pterea in oĩbus
tẽplis,aut meretrices ꝓſtituerũt,aut equos ſtabulauerũt,
aut tẽpla ipſa demoliti ſunt,aut Magumedo hoĩ impuriſ
ſimo ac nefandiſſimo quẽ ꝓ deo colũt dedicauerũt,oſſa
ſanctoꝝ,reliqas ſanctiſſimas canibus ac porcis obiecerũt.
Imago crucifixi imagines crucifixi dñi noſtri Ieſu chriſti. heu pietas,heu
priſca fides,imagines crucifixi ad caudas equoꝝ deliga
tas extra ciuitates in caſtra ad ſonũ tympanoꝝ raptãtes,
ſputo,cęnoq; fędãtes ĩ altiſſimã crucẽ iterũ ſuſtulerũt. &
lapides ac ſagittas e iaculãtes exclamauerũt,hic eſt deus
Chriſtianoꝝ ludibriũ Chriſtiane gẽtis,ſed maxime Ger-
manoꝝ,penes ꝙs iperiũ eſt: cur igit vos nõ pitis: cur nõ
pfertis victrices aqlas,& reliq Chriſtiani vos ſeqnt aduer
ſus Venetos primũ,ꝗ ſũt ſeges,& materia tãtoꝝ maloꝝ,
deinde aduerſus ipſos imaniſſimos Chriſtiãi noĩs hoſtes
Turcas.nã iſta vr̃a odia ac bella inter vos ĩteſtina,iſtas ve
natiões,cõuiuia,ſtructuras,delicias vr̃as,liberos vxores
hãc vitã veſtrã vna parua aura,vna parua febricula oĩa cõ
mutabit,oĩa corrũpet,& paulo poſt nihil erũt. at ꝟo q̃ ꝓ
redemptore & creatore deo nr̃o facietis,ea vobis ꝑpetua
manebũt,& dũ viuetis,& dũ ad fœliciorẽ vitã demigra-
bitis,ſemꝑ vos cõmitabunt,floreſcentq; cotidie,magis,

magiſq; æterna fiẽt,nã in alijs cauſis,& ea q̃ habetis par-
uo momẽto dilabent,& q̃ ꝑdetis nũq; recuꝑabitis. at ꝟo
in hac ſanctiſſima expeditiõe,& q̃ habetis nunq; amitte
tis, & quę perdetis in cœleſtibus theſauris oĩ tꝑe cõdita
reperietis.Ergo ꝑfringite iſtud obſtaculum,adequate ac
obſtruite hãc peſtilentiſſimã mephitim ac ſentinam,hãc
voraginẽ,& pcipitiũ oim vicioꝝ.vẽdicate & vos,& Chri
ſtianũ orbẽ in libertatẽ,ſoluite vos a tãto metu.Eradicate
genus,poteſtis eſſe tuti,ſi relinquitis eos qbus Venetię,
Hiſtria,Liburnia,Dalmatia,Corcyra Cephalenia Zacyn
thus,Staculũ Creta,ac Cyprus adhuc ſupſint: patefacite
iſtas execrabiles ac diras portas Venetianas,quæ tãdiu
Chriſtianos aduerſus infideles ꝓgredi elaborãtes conti
nuerũt,poſtea deo auctore aꝑto marte maioribus auſpitijs
Turcas aggreſſuri.Et ea pietate, qua ſanctiſſimũ do. no.
Iuliũ.pont.max.qua Chriſtianiſſimũ noſtrũ Frãcoꝝ regẽ
& catholicũ regẽ Aragonũ pricipes ſapiẽtiſſimos, exactę
ætatis,& cõſumatiſſimę vitę,tres colũnas Chriſtianã reli
gionẽ ſuis humeris ſuſtentãtes eſſe videtis,eodẽ & vos o
Maximiliane Auguſte,o ꝓceres & ciuitates Imperij Ro
mani,ꝗ prima ſuſtinẽdę libertatis,ac religionis columna
eſſe debetis,& aio & pietate eſſe debetis. nã niſi illi vidiſ
ſent excidiũ,ac ruinas a Venetis,& a Turcis Chriſtianis
iminere,certiſſimãq; victoriã ſperarẽt,nũq; ꝓfecto tamq;
iuſta,ac pia,tã ſancta aduerſus eos arma ſumpſiſſent.dixi
o Romane Imꝑator.O glioſiſſime ac exuberãtiſſime deus
redẽptor dixi,& ſi qd ꝓfęci, gaudio dixiſſe,quod ſi etiã
nihil ꝓfęci,tamẽ gaudeo me tuę humanitati,ac diuinita-
ti morẽ geſſiſſe,tibiq;,ſi huic tuę expeditioni ſanctiſſimę
hãc vitã meã cõducere arbitrabor,eã deuoueo,ac qbuſ-
cũq; cruciatibus exhibeo,qa tu ꝓ meis,ac alioꝝ peccatis
tuã miris tormẽtoꝝ exemplis excarnificãdã tradidiſti.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Eiuſdē Lodouici Heliani venatio leonū Pontifex
Max. Cæſar Auguſtus, Rex Francorum,
Rex Aragonum Venatores.

Enatum canimus regum,& fera bella leonum,
Maxima, quæ inſani funera martis opus.
Alma faue armorum,& nemorū Tritonia præſes,
Et qui bella colunt,& iuga ſumma dei.
Dicite vos muſę dulces, quis crederet vnq̄
Aequora fuluicomas incoluiſſe feras?
Aut terram Auſoniam alligeros aluiſſe leones,
Quę q̄ Cyclopas Sicilis ora tulit
Non hic Aethola dicetur cuſpide fixus,
Ceruа, nec Herculeo robore captus aper,
Dicā monſtra hominum,& quis cōmutauerit illa
Et ſcelera,& pugnas, accipite incipio,
Quod mare, quod tellus.iam iam captiua iaceret,
Non fuit hæc Ditis, nec fuit ira Iouis.
Omnis erat piceis Aquilonibus obruta claſſis,
Reſtabat toto nulla carina mari.
Tunc primum timuere homines ſulcare profundum,
Nec qui ſi ventis credere vellet erat.
Nullus honorabat tumidi pia numina ponti,
Votaq̄ ſoluebat,nemoq̄ thura dabat
Tum grauiter frendens vitrearum rector aquarum,
Humanum voluit mergere ſæpe genus
Deucalioneas iam ter concuſſerat vndas
Perdere,ſed voluit nos grauiore malo.
Eſt locus Adriaci Venetas dixere paludes.
Nunc mare,nunc terra eſt tot rotat vnda vices.
Illyrici,Albenſes,& iuncto Dalmata Sclauo,
Quiq̄ colunt pontum, Cicladas,& Cilices,
Cercaſſi,Aethiopes, Mamalucchi,Iannizariq̄;
Omnia purgauit littora Prodigijs.
Hicq̄ venenatas liquerunt phaſidos vndas,
Illi Hiliacos deſeruere ſinus.
Non abſunt Lydi, Strophades,non Syrus Orontes,
Nec gens plena odijs punica,fraude, dolis,
Pyrratę,profugi,damnati,ſacrilegiq̄.
Mendici,mimi, turba nefanda maris.
Deniq̄ criminibus cunctis patefecit Aſyllum.
Hæc ſtagna,hos æſtus,has petiere caſas.
Colluuiem,& fęces hominum collegit in vnum,
Et quot erant homines tot dedit eſſe feras.
Et digitos teretes rigidos curuauit in vngues,
Vt poſſent rapere,& rapta tenere diu.
Gutturis ingenti baratrum patefęcit hiatu,
Ingluuiem poſſet quod ſaciare nihil.
Neue propinquaret, neu quis ſupereſſet amicus
Spirantem grauiter iuſſit olere animam.
Non ſatis alipedes humeris quoq̄ nexuit alas,
Vt pelagus,montes,vt ſuper aſtra volent.
Iratos fęcit vultus,toruoſq̄ leones.
Horribiles viſu,terribileſq̄ ſono.
His furijs,his tormentis iam mille per annos,
Nos deus,& noſtros excruciauit auos.
Fallitur hoc,qui me maledicere carmine credit
Reddo laceſſitus damnaq̄,reddo vices.
Lęſerunt alios me dirripuere,ſed vltor
Carmine bella gero, rex meus enſe gerit,
Iura dabant ignem ex facie,rabiemq̄ vomentes,
Hic infamis eras Barthole ſancte alijs.
Quicquid erat pulchri ſubiecta per oppida, adusq̄
Verrebant auida vilia ſaxa manu,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Quod reliquum fuerat catuli, fœtęq; leęnę
Verebant, famulęq;, & niger ore Charon.
Damnabant ciues aliqua ſub criminis vmbra,
Sed proceres ſolo hoc nomine crimen erant.
Torrebant oleo miſeros, ferroue calenti.
Iſte manum, hic oculos, perdidit ille caput.
Stridebant populi, & taciti ſua damna gemebant,
Vt ſtrident Stygię ſub Rhadamanto animę.
Appellas, Ieſus rigidum, ſanctumq; ſenatum,
Herodes, Cayphas, Anna, Pilatus erant.
Turpis, & in Venerem gens proiectiſſima, pluſq;
Aut Sybaris, Capua, aut Pythagorea croto.
Deformes iuuenes, & cana ſenecta vacabant
Sardanapalineis ſolicitudinibus
Quid referam illicitos cætus, & quæ ipſa trahebat
In noctem longum ſtella diurna merum?
Cæſareaſq; dapes miſerorum ſanguine partas,
Ad rem damnoſos, & fera bella canes,
Cætera prætereo. nam cum Veſtalibus ipſis
Fas erat in ſacro concubuiſſe thoro,
Italiam, Italiam, Italiam, pleno ore ſalutant
Conſeruatores, ſcilicet Italiæ
Immo euerſores, ergaſtula dura, Nerones
Eſtis, & immanis barbara barbaries
Eſt doctus, fortiſq; nihil, ſi proditor, illi
Præmia magna cito proditionis erant,
Vos linguam horretis Latiam, moreſq; latinos,
Veſtra ſonant totam guttura Dalmatiam.
Aequebant tumidi ſe, & præ ſua geſta ferebant
Oh ſcelus, inuictis Martia Roma tuis.
Noctua ſic aquilam, timidum ſic Damma Leonem
Prouocat, & paruus ſic elephanta culex,

Bellorum cauſas, armorum ſemina docti
Spargere, & artifici nigra venena manu.
Vt ſolet horribilis gaudens ſpectare ruinas,
Quas prius allecto texuit arte ſua,
Sic iſti armabant reges, multoq; cruore
Noſtra triumphabant ſi tepuiſſet humus,
Non maris, aut terrę ſat erat turbare quietem
Tentarunt interponere bella deos.
Ante triumphantis Genuenſia feſta Georgi
Semileo celebrant te pie Marce diem.
Petrus, & Ambroſius clari duo lumina cœli
A Venetis grauiter lęſus vterq; fuit
Huic ſunt conati trifidum extorquere flagellum,
Et Mediolanum dirripere ante oculos.
Illius aggreſſi laceram expugnare carinam.
Paſtorem turbarent, paſcere gramen oues.
Ter quater omnipotens Venetos iubet ante citari,
Te quater actores non voluere pati,
Dicentes Veneti, ſi ſcandent culmina cœli
Cœlicolum inficient, angelicoſq; choros,
Ambibunt ſuperos, & erunt etiam altera rurſus
Dira cathenati prælia Luciferi.
Præterea lata eſt dudum ſententia, adeſtq;
Patronus, Marcus dicere iuſſit ait.
Dum Veneti cõtra Mahumetidas arma gerebant,
Dumq; mali minus, his ipſe patronus eram,
At poſtq; placuere illis furialia bella,
Furta, latrocinia, toxica, adulteria,
Quod nunq;, tantumq; nephas fecere Gigantes,
Iſta Gigantęa noxa luenda nece eſt.
Erubui ſemper tales habuiſſe clientes,
Deſero eos ſemper, quod meruere habeant.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Talibus æternam pacem, rigidumqꝫ tribunal
Quęrebant placidos ſollicitare deos
Non bellum contra Turcas dominantibus iſtis.
Spes inter noſtros nulla quietis erat.
Omnia turbabant auro comitante veneno,
Hæc duo cęleſti prępoſuere deo.
Et velut effugiens hoſti loligo ſequenti
Nubem atramenti proijcit ante oculos,
Sic iſti ſi forte aliquid fecere timendum
Ambiguas tenebras regibus inijciunt
Non ſatis a Cypro fuerat quicquid iacet, vſqꝫ
Qua Phaetontęas Abdua rumpit aquas.
Et non contenti totum ſpoliaſſe profundum,
Duraqꝫ captiuo ſubdere vincla mari,
Sacra fames auri, & dominandi cæca libido
Per ſcelus immodicas creſcere ſuaſit opes.
Per ſcelus omne duces raſerunt regna, Tetrarchas
Ingreſſi ſummi viſcera pontificis.
Gaudebant niueas vexilla inferre per alpes
Ante oculos ibant Hiſter, Arar, Rhodanus.
De Roma, & tota Italia iam actum eſſe putabant,
Orbis anhellabant Imperium occidui
Non pudor ullus erat, nec erat reuerentia diuum
Prodere mentiri, polluere, opprimere.
Et ſe immortales iactabant. deinde timeri,
Non aliterqꝫ coli, quam voluere dei.
Sicut aues alias bubo, & cornicula fallax
Ludit regales improba vulturios
Ridebant ipſos nullo diſcrimine reges,
Ipſum cum magno Cæſare Pontificem.
Vngare magne potens, & te inuictiſſime Cæſar
Iactabant ſoldis vos meruiſſe ſuis.

Namqꝫ minabanť (ſunt teſtes) præſulis almi
Pulſatas mitra cedere velle nates.
Et te clericulum, & paruum ad pia ſacra miniſtrū
Facturos o lux maxima ſancte pater.
Rupturoſqꝫ tua inuicta rex France corona
Perfractum (oh facinus) terqꝫ, quaterqꝫ caput.
O fęces hominum, porcorum ſemina, non vos
Talia de tanto dicere rege pudet?
Hoc caput eſt, quod chriſticolū pius orbis adorat.
Quod Babylon, qđ tu maxime Turca tremis
Non tulit arctoi moderator maximus orbis
Cæſar, qui triplici cingit honore caput.
Nec valet vlterius tantas tolerare quęrelas
Hortatur proceres, & ſua regna ſuos.
Hortatur ſocios ſceleratam excindere gentem,
Pontificem imprimis maxima Roma tuum.
Continuo reges Gallus, Romanus, Hiberus
Cæſare cum magno federa ſancta ligant.
Retia rara parant, & acuto ſpicula ferro.
Fertur Marmarica lancea torta manu.
Muroꝝ in ſtragem, atqꝫ hoīm, quę inuenit erynnis
Sicut ab irato fulmina miſſa Ioue.
Non deſunt laquei, pedica, ancipiteſue ſecures,
Non eques armato conſpiciendus equo.
Primus ab Herculeis deſcendens Alpibus heros
Gallicus, hic centum traxit in arma Duces,
Quingentos duxit proceres, & mille phalanges,
Innumerabilium milia plura canum.
Rex Lodouicus equo & fulgentibus acer in armis
Suſcitat in rabidas arma cruenta feras.
Nec minus expediunt alia ſe in parte leones,
Prudentęs aliquis crederet eſſe viros,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Vnguibus effodiunt terras,& caſtra coronant,
Et tecti ferro pectora fida gerunt.
Signa ſequi,parere duci,ſeruare tubarum
Claſſica,conſpiceres ordine ſtare ſuo.
Erumpunt portis rabido feruore duabus,
Partiti in turmas ſic abiere ſuas.
Exaciunt iras,caudaq; & dentibus vncis,
In ferumq; graui murmure proſiliunt.
Vos quibus Aonidũ eſt,ſtudiũq; & ſpiritus ingẽs
Dicite quot ſtrages ediderint Veneti,
Me leges,& cura fori,ingratiq; labores
Impediunt elego carmine tanta loqui.
Id referam,dubio hęrebat victoria Marte,
Ni regis pręſens dextera tuliſſet opem.
Ille aciem totam in Venetos direxit,& illos
Diſgregat,& penetrans agmina denſa ſecat.
Virtutis memores illi, memoreſq; ſalutis
Pulchrius eſſe putant in fera bella mori.
Ergo inter cędes gaudent,& tela, viroſq;
Obitia perfringunt,dilacerant,laniant.
Intrepidiq; vbi denſa vident venabula currunt.
Dant alternantes,accipiuntq; neces
Pugnauere diu,ſed ne morerentur inulti
Fortia ſtatuerunt corpora multa hominum
Tum vero audires ictus,fremituſq; cadentum,
Rheticus hinc,valles hinc tremuere Padi,
Donec celta cohors,Italumq; exercitus omnis
Vndantem hoſtili ſtrage cruentat humum.
Corpora magna boum veluti proſtracta videres,
Totaq; inſolito prata cruore natant.
Aut capti, aut cęſi innumeri periere leones,
Se dedit infami cætera turba fugę.

O Carmignolæ,& clari Coleonis in armis
Gaudete o manes,impiger vltor adeſt.
O Rhaguſęi,& Ligures ſuper æquora cęſi
In bellis Venetis veſter hic vltor adeſt.
O cruce ſignati, qui ſancta videre ſepulchra
Vultis,at in Solymas iam patefacta via eſt
Hic finis Veneti Imperij, cecidere tyranni
Innumeri, nunc eſt libera terra, mare.
De te magne leo regum rex maximus albis
Quattuor in lauri fronde triumphat equis.
Nec vero te ſancte pater, te maxime Iuli
Altera belli huius gloria prætercam.
Tu pepuliſti armis Venetos ex vrbe Rauenna,
Atq; Fauentina, Flaminiaq; tua.
Tu rem Romanum magnis legionibus auges,
Clauigeri attollis dirruta templa Petri.
Quondã fracta mouet ſub te tua Roma lacertos
Et veterum meminit fortia facta ducum.
Et ſtupet inſolitos non in Iouis ire triumphos.
Ad Vaticani, ſed pia templa dei.
Nec vero iam te Cæſar memorande ſilebo.
Qui Rhenũ in Venetos, Dannubiũq; trahis.
Cuius in Euganeos,Patauina ad męnia Campos
Alpinis fluuitant omnibus arma iugis.
Nec Tarteſiacis ducens regnator ab oris
Vſq; a Cantabrico carbaſa mille ſinu.
Nec veteres hoſtes Ligures, nec Gallica vela.
Omnia turritis puppibus alta fremunt.
Sed vos o proceres,qui iam viciſſe putatis
(Ingentes vrit parua fauilla domos.)
Ite triumphales infenſa ad menia reges
Vincere laus prima eſt, altera ſcire frui.

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Si Venetum vultis beſlum neſcire ſecundum
Infeſtum ex ima vellite ſtirpe genus
Diſtulit,& poterat Capitolia vertere Pꝑnus.
Et graias Hector, ſi voluiſſet opes.
Viuere priuatus neſcit,qui publica rexit.
Sępe rebellabant, ſępeqꝫ tela ferent.
Præualidę vires,immenſa pecunia in vrbe eſt.
Regna ſubornabunt ambitione,dolis.
Conſtantinę vrbis veterũ monimenta Quiritum
Hic ſunt,& Cypri(fęnora)regis opes
Diripuere omnes,nemo illos,hic latet aurum,
Occiduę hic latitant,hic orientis opes.
Per pontes in equis Venetam ſi intratis in vrbem
Nullę iam Baię,nullaqꝫ Abydos erunt
Plus maris hic quãto eſt, quã Seſtus diſtet Abido
Veſtra quidem tanto gloria maior erit.
Non tamen o Veneti deerunt ſolatia vobis,
Ne deſperetis gaudia veſtra manent.
Sunt caſſes,hami,naſſeqꝫ,tridenſqꝫ, paluſtres
Sunt,& quas arcu deijciatis aues.
Non deſunt Gobi,Rumbi,Muli,Cocleęqꝫ,
Cumqꝫ ſaginatis oſtrea Mugilibus.
Sunt fora,ſunt merces,& auita pecunia terris
Abdita,ſunt totidem carbaſa,mille rates.
Dedite principibus,veniamqꝫ oretis ab ipſis.
Prætorem mittent, qui fora veſtra reget.
Vrbanis vacui curis ex æquore toto
Vndiqꝫ contractas puppe vehetis opes.
Fortunã quicunqꝫ nequit tolerare ſecundam
Aduerſam nolit, ſeu velit ille feret.
Vos ergo ad proprias artes redeatis auorum,
Armaqꝫ,& imperium linquite principibus.
FINIS.

Ad Reuerendiſſimos & illuſtriſſimos ſacri
Romani Imperij Electores,Reliquoſqꝫ
inclytos in cõcilio Auguſtẽſi Ger-
manoꝝ Principes,Carmen
exhortatorium.

m Agnanimi proceres quoꝝ ſapiẽtia noſtro
Non eget,& claris virtus exercita factis
Conſilio,tamẽ hęc ꝓpenſo a corde clientis
Quæ veniunt humilis, quæ dictat opinio recti
Qualiacunqꝫ boni mea dicta, fidelia ſaltem
Conſulite,atqꝫ imis admittite ſenſibus oro.
Inclyta pręterito Germania tempore in vnum
Sępe ſuper rerum variarum mole coiuit,
Nullius aſt adeo fuit expectata voluntas
Huius vt eſt quod nunc celebratur,& exitus almi
Concilij,quo nixa ſalus non vnius vrbis,
Non populi,at fidei pendet ſpes maxima noſtrę
Suſpenſę quid veſtra ferat ſententia, nunquid
Publica res Chriſti reuireſcere debet iſto
Tempore, vel nuncqꝫ,facile eſt emergere, quam ſi
Stirpe reciduntur quæ obſtacula parua reſiſtunt,
Et vos vnanimes ſi ſponte capeſſere tandem
Imperium,& curam cõmiſſe impendere moli
Vultis,& antiquo maiorum more tueri
Ad quod erant exempla ſatis vos priſca mouere
Sed promiſſa fides,& toti debita mundo
Poſtulat,imperij(Germanus origine)poſtqꝫ
Carolus a ſacro meruit diadema leone,
Redditus & ſceptris ab Othone,Gregorius ex ꝙ
Principibus ſummus mandauit lege ſacerdos
Et genti quæ prompta fuit defendere honorem

Sedis apoſtolicę totienſq; per arma tueri
Germanæ arbitrium ventura in ſecla creandi
Induperatores, ab eadem in federe tanto
Accepta iurante fide, fore ſemper vt illos
Viribus auxilio, atq; armis, opibuſq; iuuaret,
In decus Auguſti ſed culminis inq; ſalutem
Humani generis, ſanctę & ſuper omnia matris
Eccleſię, vtq; onere haud paruo conſtaret adeptus
Tantus honor, merito, neq; enim ſublimior vllus
Poſſet in orbe dari, tibi ſic Germania iure
Ceſſit Roma ſuo, ſic & tibi munere Tibris
Rhene, datũ nunquid retinere negabis honorem?
Et regem fulcire tuum? cui quantus habetur
Cultus, adeſt laus tanta tibi, quantumq; verentur
Illum, te metuunt omnes, quantumq; fauebis
Auguſtis, & tantus eris, proh nominis olim
Cæſarei ſublime decus, reuerentia, & ingens
Maieſtas, diffuſa polum per vtrumq;, timebat
Qd' Scytha, qd' Garamas, exhorruit vltima Thyle
Decolor audito quo nomine palluit Indus
Tale ne bellipotens ſub te Germania nomen
Obduci patiere ſitu? tot regna tot vrbes
Totq; duces complexa tuis in finibus, ergo
Par orbi quod Roma tulit, cœloq; locauit
Te modo nunc tali, tantaq; tuente iacebit?
Reddidit & Tiberis quod formidabile mundo
Innumero adiutus vileſcere flumine tantus
Rhene feres? proceres ne ferẽt cognomina Mogos
Dat quibus, atq; tuis vicina Colonia ripis
Treuir & antiquus, vel origine clarus Othonum
Saxo, Palatinus titulis & habere ſuperbit
Te qui iure ſuis, Albimq; locata Viſurgum

Atq; inter regio nunc Marchia nomine cuiq;
Paret in acceſſis vallata Boemia ſiluis,
Quos penes eſt totidem Romanũ condere regẽ,
Innumeriq; alij, quis nõ modo teutona tellus
Principibus patrijve lares, priuataq; regna
Sed latum mundi imperium, Sed nititur omnis
Publica res Chriſti, pro quis vel obiſſe tuendis
Sit veſtrũ propriumq; decus, quibus arma, viroſq;
Nunc, & equos, tormenta (data eſt occaſio) & oẽs
Promite iam longo non notas tempore vires,
Fundite iam longo cumulatos tempore cenſus,
Et veſtrum fulcite caput, reuerentia veſtri
Sit capitis primum vobis, quos deinde ſequentur
Exemplo populi, atq; vrbes, imitataq; regna
Quod leges, natura, boni moreſq; requirunt,
Quid foret auxilium capiti ſi membra negarent
Dilapſus fuit vnde vigor per membra? ꝙ eſtis
(Sit venia dictum cum veſtra) in culmine tanto
Quod tot opes, merito, lata ditione tenetis
Plurima Romulidũ num ſunt ea munera regum?
Induperatorem qualem voluiſtis habetis
Sed qualem nec habere piget, voluiſſe pigebit
Et nunq;, officio dum ſic ſe oſtendit in omni
Vt magis optari nec quicq; a principe ſummo
Debeat, aut poſſit, cuius vetor impare muſa
Ire per ingentes laudes, & origine tanta
Siue illuſtre genus, ſeu fortia facta parentum
Dicere, & herois cultum virtutibus orbem
At generi cõmune ſuo, priuata coruſcat
Gloria ſe proh quãta, bonis dum vultus vtrinq; eſt
Corporis, atq; animi, neq; parca indulſerit illi
Se fortuna, magis modo larga futura velitis,

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Cui non diuini eſt humanã auguſtior oris
Maieſtas,totoq; decens in corpore forma,
Membrorumq; vigor,validum patienſq; laborum
Corpus,& oblatum pro vobis ſępe periclis
Pro decore imperij,cui non miranda videtur
Dos animi quæ ſola ſua eſt,prudentia ſolers
Ingeniumq; capax,euentibus æqua ſecundis
Mens,& in aduerſis eadem,quibus ille probatus
Non minus vt fuluũ eſt fornacis ab igne metallũ,
Additur his rerum mira experientia,& ingens
Pacis,& armorum, rigidiq; peritia belli.
Quid memorem ſit quanta viro clementia, qualis
Intemerata fides,ſeruandi & fędera cura
Quã grauis,& poſita cunctis grauitate benignus,
Largus,& in meritos deſpecti prodigus auri
Iuſtus,amans æqui,vitæ ſine labe pudicę,
Cui tanta in ſuperos pietas,tantuſq; deorum
Cultus,vt exemplo valeat cuicumq; ſeuero
Eſſe ſacerdoti,pro tantis dotibus vnde
Nomen ab ingenita propriũ bonitate meretur
Quod tenus hac vni Traiano contigit inter
Romulidum tot habere duces,at defuit illi
Relligio,tamen illa ſuos efferre ſuperbis
Eſt alijs meritos titulis gauiſa vetuſtas
Dum magnos fauſtoſq; vocat,patrięq; parentes
Abq; triumphata ponit cognomina terra
Sed prębet meruiſſe modum, nam tempore priſco
Aut conſulta patrum,venerandi & iuſſa ſenatus
Imperium vel caſtra dabant,mileſq; legebat
Dilectos quoſcũq; ſibi,quibus inde fauebat
Reſq; miniſtrabat bellorum publica neruos
Propterea magnis adſciſcere nomina factis

Et potuere ſuas ad ſidera tollere gentes
Non minus hic patrię pater eſt,modo cura, parẽti
Sit patrię,natiſq;,ſuo parere,ſed idem
Et fœlix,& magnus erit ſi vultis,& idem
Mox Venetus,poſt Turcus erit,geminoq; triũphũ
Ducet ab hoſte, pari referens par, quãdo tropheis
Intulit & veſtrum Romana potentia nomen,
Cuius atrox parti ſucceſſit Turcus,& ipſa
Vrbs Venetum alterius vult emula vana videri,
Irridetq; procax ad te Germania tantum
Tranſlatum imperium,cui iugera quattuor agri
Vix ſubiecta refert,cui ſe parere recuſat
Vnica Cæſareis terrarum obnoxia nunq;
Legibus,occiduo quæ nec conceſſit Eoo
In partem imperio,nec matris dotibus almę
Eccleſię,quæ ſtare ſua ſe mole,ſuaſq;
Iactat Io terra poſuiſſe in virgine ſedes
Quis ferat hęc?Sed ſunt grauiora,qs obſtitit olim
Semper &, huic veſtro imperio magis vrbe ſupba
Adriaca ex illo iam tum quæ inuiſa Pipino
Et deuicta fuit, q̃uis neget,& tamen illam
Induperatrici magnus conceſſit ireni
Carolus Italia diuiſa,aut pone ſecuto
Nicephoro,huic primus toto cõmertia regno
Interdixit Otho iuſta ſuccenſus ab ira,
Nec minus Henrico a quarto diuerſa notata eſt
Atq; alijs,odio ſed enim patefęcit habenas
Auſa palam ſeſe Federico opponere primo
Falſaq; captiui mentiri vincula Othonis
Atq; ita mentitos æterna in ſecla triumphos
Pingere tam celebri ſpectandos parte ſuperbę
Vrbis,ab imbelli Germanica roſtra leone

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Merſa mari, fuſaſq; rates, fluitantia ſigna
Et fractas aquilas, plena æquora, tranſtraq; veſtri
Sanguinis & Veneto prębentes terga ſueuos
Captiuumq; ducem, tumidę o iactantia gentis
Tale nec erexit ſuperato Gręcia Xerſe
Nec toties victa Carthagine Roma tropheum
An niſi in inuidiam Germani culminis, ingens
Dedecus in veſtrum, quis talia pinxerit? ite
Ite viri, antiquę ſi vos virtutis imago
Vlla mouet, ſi tangit honos, ſi gloria parti
Imperij, non iſta graui vel clade vel armis
Gentis at extremis inimicę aboletę ruinis,
Cui neq; ſat vobis ſe infenſam oſtendere inani
Ambitione fuit, petulanti & ledere lingua
Sępeq; ceu victos mendacibus addere faſtis
Sed progreſſa ſuis paulatim aſtuta lacunis
Conſilio, arte, dolis, & proditione, vel auro
Dempſit ab Imperio loca tot potiora ſub ipſis
Alpibus Italię, atq; adeundi regibus illam
Intercluſit iter, ſeclumq; reuoluitur ex quo
Ex Italię iugum patiuntur. & oppida clamant
Preſſa, veni Cæſar, tua iam tibi vendicet enſis
Siccine colluuies hominum, piperiſq; redemptor
Sordidus, omnigenę ſic nauita mercis, auarus
Inſtitor, enormiq; marinus gutture mergus
Nobilium regnator erit? dominabitur ergo
Degener? atq; omni ſolitus ſeruire lucello,
Non bene conueniunt vilis mercator & idem
Nobilis, & princeps, proh lumina cæca potentũ
Nonne vident animum quo dirigat illa malignũ
Callida gens, toti quę aſpirat & imminet orbi,
Concipit atq; auido Romanam pectore molem,

Vnde eſt principibus cunctis inimica, tyrannos
Quos vocat, inq; ſuis ſecura paludibus omnes
Deſpicit, haud ſibi iam mortales, ſed neq; cœlum
Poſſe nocere putans, congeſto fidere in auro
Sueta, manente eodem ſemperq; tenore ſuoꝝ,
Incrementa quibus diſcordia regna fuerunt
Alternoq; duces exhauſti Marte Latini,
Reddidit & niſi quos iactura aliena potentes
Semper in interitu regum eſt ſpes maxima quoꝝ,
Poſſe aliquid tuto dum carpere tempora captant.
Inteſtina ſerunt odia & mala pręlia reges
Inter alunt ideo, neq; enim bella vlla tot annis
Videre Auſonij, Venetis non vnde lucrari
Contigerit, ſolitis nec aperto vincere marte
Raraq; collatis audere pericula ſignis.
Fulſit ab his quondam fidei tutela ſed almę
Relligionis erant & propugnacula noſtrę
Forſitan antiquo fuit hoc quo cœperat illos
Tempore nondũ alijs dominandi effrena libido
Cum ſtagnis contenta ſuis operoſa iuuentus
Duceret aſſiduas longinqua per æquora merces,
Vtilis & ſolum ſulcaret Nerea claſſis,
Fœlix ſi monitis Ioachini intenta prophetę
Nunq; vicinæ tetigiſſet littora terræ
Et tamen illorum nimia atq; ſuperba ſimultas
Cum ligure, ammiſſi fuit improba cauſa ſepulcri
Sępius & magnos interrupere potentum
Conatus, ſancta pro relligione, negantes
Auxilium ingenti niſi conditione redemptum,
Dumq; opulenta, ſuo, male tutaq; littora, ductu
Radere, maioris malunt dulcedine lucri,
Intenduntq; magis ſpolijs, & rebus emendis

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Direptis,precio peregrino a milite paruo
Quã Chriſti auxilijs,in quẽ manifeſta voluntas
Tunc patuit,ſedes a deo quando inclyta ab illis
Bizantina capi eſt permiſſa,volentibus vrbis
Prębita ope imperium,ſed eorꝝ tanta negaret
Velle ſubire iugum,cernebant æquora velis
(Proh dolor)Adriacis miſeri plena omnia ciues
Tendebantq; manus ad proxima carbaſa,at illi
Stabant immotis ferro retinente carinis
Cumq; obſeſſa ferus laceraret mœnia Turcus
Impia ſpectabat non fanda per ocia claſſis,
Ex illo ſolita eſt plus tempore parta tueri
Proq; ſuis valido contendere finibus hoſti
Quam pugnare fide pro Chriſti,at fędera inire
Nil & amicitias verita eſt cum gente nephãda
Cõmunem in regeſq; inimicum impellere noſtros
Finibus vt Calabris nouit memorabilis Idruns,
Tollere ſueta mari commertia,& omnibus vndis
Præſertim Adriacis vectigal ponere quarum
Se quoq; naturæ tranſuerſa lege maritum
Fert Venetus,ſpõſamq; ſibi mare vana quotannis
Annulo & vrbs illud per vincla iugalia nectit
Quale nec vlla ferunt mendacia graia,nec vlla
Fabula prodigium,tua ſit Neptune tridente
Pro ſexu certare tuo,pro fœmina haberis
Saltem apud Adriacos,prætextu hoc attamẽ illa
Vſurpat gens ſancta ſinum,nec parcit amatę
Sedis apoſtolicę ditioni,at plurima ademit
Iam loca pontifici pia filia forte,regendi
Ne ſenior tantas oneri ſuccumberet vrbes,
Eccleſiæ & toties turbauit amica quietem
Hactenus ob ſua ter benefacta anathemate vincta

At nunc ſupplicibus pacem illa miſerrima votis
Orat,& addictam fore ſe promittit honori
Poſt hac Cæſareo,facturam & cuncta libenter
Quæ Cæſar procereſq; velint,modo copia fandi
Detur,& audiri valeat,dimittitur vlla
Vrbs neq; iampridem Germanica libera quã non
Ambiat,& vobis proceres ingentia de ſe
Spondet,adulatur,ſuadet blanditur,& offert.
Edocet a ſocijſq; cauendo pericula veſtris
Regibus,& commenta refert miranda pelaſgis
Artibus,inter vos nunq; ſi poſſet oriri
Seditio,quæ ſola via eſt ſibi lecta ſalutis,
Interea bello ſe accingit,& vndiq; contra
Arma parat(referam neue inueterata ſub iſtis
Blanditijs,verbiſq; bonis,ſpecieq; futurę
Pacis,vt Euganeam prius interceperit vrbem
Et ſit adempta pari Vicentia fraude,tot arcto
Carcere ductores clauſi,veſtriq; fideles
Tot crucis infanda Patauini morte necati)
Veronę inſidias iamiam molitur,& inſtat
Continuo,& miſeros populatur claſſibus hiſtros,
Et ferro,flammiſq; forum conſumit Iuli,
Atq; ita nunc etiam ſimulatrix callida vobis
Verba dabit vulpis? nunq; vitare licebit
Syrenum cantus? expertaq; pocula Circes?
Illa ne fallaci toties euadere lingua
Conſilijs ne ſuis,& tunc quoq; abire valebit
Inſuperata dolis? quod ſi datur,accipe tanq;
Noſtra ſibillino venientia carmine ab ore
Illa tibi oppreſſa Italia Germania tandem
Iura dabit,victo & dominabitur adria Rheno,
Quid foret Adriaco ſi nurſia forte leoni

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Nuper in ancipiti cum Gallo Marte potenti
Fauiſſet? tenus hac illi num Inſubria diues
Ceſiſſet? latioq; vrbes retineret in omni
Tot prius oppreſſas, aliaſq; recenter adeptas
At tecum, non ille foro contentus Iuli
Carnorumq; iugis & pauperis arce liburni
Caſtra tridentinis poſuiſſet mœnibus vltro
Pictus & alpina quacunq; in ſede maneret,
Vt tibi noluerit ſors nunc Auguſta timeri
Ob ſtudium ſimile, & cõmertia mutua rerum,
Clauſtra tamen cunctis muniſſet in alpibus, vnde
Ipſi aditus, vobis ad ſe via nulla pateret.
Et quid plura feram, quæ non tenſtatis vt illum
In rectum traheretis iter? quæ non fuit ingens
Conditio genti per vos oblata ſuperbę?
Subdola q̃ longo ſuſpenſos tempore verbis
Ambiguis tenuit vos, & q̃ ſępe paratos
Eſt fruſtrata, dolis quibus hactenus illa moratur
Veſtrum iter ad tanti capienda inſignia regni?
En modo ſeſe offert dum veſtro in fœdera regi
In Latiumq; ſagax inuitat, & allicit omni
Iogenio, num mox deludit? & additur hoſti
Perfida? & iniuſtis venientem ſubmouet armis,
Et vetat Italia Romanum inſiſtere regem?
Quin magis, o facinꝰ (ꝑhibet dolor edere) acerbũ
Effera teutonico ſe ſanguine proluit alto
Exſaturatq; ſitim, iuga per Cadubrina, cruore
Cæſorum, & tantus remanebit ſanguis inultus?
Adde tot incenſas arces, direptaq; veſtrę
Oppida ab immani ditionis milite, tanta
Seuitia, atq; odio, Turca nec ab hoſte ferendo
Quid referam (narrare pudet) Germanica quanto

De riſu fuerit populo gens inclyta vili
Quæ voces, quis plauſus erat, quæ ſibila vulgi
Si foret aſpectus quia tunc Alamanus ab illo
Cum fuit inſana ſuſceptus ab vrbe, triumphi
More velut victis rediens cornarius hiſtris
Cum duce pigmeo, quot ſecum inuerſa trahebant
Dedecus in veſtrum Germanica ſigna, quot altis
Turribus auulſas aquilas, quibus ille tropheũ eſt
Erigere in proprijs temerarius ædibus auſus
Edita quæ fuerint & quæ ſpectacula in illis,
Qui ludi, & choreę, quæ cęna infanda, quot illic
Iactata (heu dicam) caput in iocularia veſtrum
An ſatis hoc? ꝙ ſueta foret ſi Marte virili
Vincere, & inſigni veniſſet gloria facto
Victrici fuerat forſan tollerabile parti,
Non improuiſo cum milite pugna fuiſſet
Tradita eunte fide pauloante, nec impare tantũ
Cum numero, vix mille, decem cum cæſa fuerunt
Millibus, & nullo direpta, & capta tuente
Tot loca, laus ingens, Facinus memorabile, cuius
Iam piget auctores, olim & meminiſſe dolebit,
Nũc quoq; qui (o ſuperi) tot fracti cladibus audãt
Pingere mandentes victricia ſigna leones
Et laceras aquilas, & amici lilia Galli,
Canticaq; impreſſis mordacia pandere cartis.
Nature vitium, & Veneti genuina procacis
Eſt inimicitia hæc tecum Germania, cui tu
Et regum eſt deſpectus honos, ſic euomat omne
Virus, & effundat per inania verba malignum
In te animum, tu vince manu, tu contude factis
Ceruicis durę populum, tu pelle tyrannos
Nobilium qui nomen habent, prauumq; ſenatum

Országos Széchényi Könyvtár - National Széchényi Library

Vtq; triumphatum pelago mentitur Othonem
Tu quoq; vince mari, neq; eni ſine puppibus illũ
Eſt ſuperare datum, paruo molimine claſſis
Corruet, & trepida naſcetur in vrbe tumultus,
Quæ decora inde tibi, quales orientur honores
Gloria quanta tuum nomen, laudeſq; manebunt,
Teutona ſe quantis attollet terra triumphis,
Res quoq; q̃ poterit lętari publica Chriſti,
Cui domitis aditus ad maxima facta patebunt
Adriacis, toto poſtq; diſcordia regno
Chriſticolum, duce te fuerit ſublata fouebant
Quam Veneti, interea ne ſanctę vincula pacis
Nexa trium regum cœleſti vincula dextra
Arte aliqua, iniecta vel ſuſpitione, vel aſtu
Diſſoluantq; dolis neu fœdera tanta caueto,
Nam, niſi tale nephas, vapido nil pectore verſant,
Nec ſe aliter norunt euadere poſſe periclum,
Vel ſi alius cupiat, quicunq; ſit ille, triſulco
Fulmine Tartareas adigatur iniquus ad vmbras,
Qui fidei inter ſe cõmittere culmina noſtrę
Cogitet, & pluſq; ciuilia bella mouere
Nec ſat Chriſtigenã mutilatã extinguere gentẽ,
Quã decet in populos poſthęc animare nephãdos
Turcarum, quæ ſtante ſatis ſit fœdere, Mauros
Vincere & imbellem Sulthanũ auertere Memphi,
Almaq; ferre crucis totum vexilla per orbem,
Et quando illa fuit, quo tempore, talis ab annis
Pluribus: armipotens adeo, atq; opulenta paratis
Claſſibus, & tanto molimine tormentorum
Et ſibi tam vnanimis, diuino & numine concors
Diuidere hãc aliqua ex erebo fera quęret erinnis?
Summe deus propria pereuntis morte redemptor
Humani generis, uenerabile fœda ſepulchrum
Cuius barbaries, horrendi & numinis antrum
Poſſidet, vt ſaltem tua gens a faucibus illud
Eripiat nunc apta canum, prohibe optime dirum
Hoc ſcelus, arma tuos inter populoſq;, duceſq;,
Inteſtina veta, & concordia fœdera ſerua,
Nulla Acheronteo perfundere felle Megera,
Nulla venenata diſſoluere vipera lingua,
Nec valeant temerare doli, violare nec artes,
Nec mala conſilijs noceant figmenta malignis,
Sint tres vnanimes, eademq; in corpore terno
Mens, animus, ſpes, vita, ſalus, ſors, cura, volũtas.

τελωσ.

M. S.